

Izhaja v Trstu vsak
= petek popoldne =
Uredništvo in upravnništvo
ulica Boschetto št. 5. II. nad.
= Telefon št. 1570 =

Delavski List

Posamezna številka
= 6 vin. =
Inserati po dogovoru.
Naročnina za celo leto
4.20 K., pol leta 2.10 K.,
četrt leta 1.05 K. - Ino-
zemstvo več poština.

Glasi slovenskih socialistov na Primorskem.

Št. 46

Zavarovanje za starost in onemoglost.

Kakor je bila vlada ob zaključku zadnjega državnoborskega zasedanja obljubila, je dne 3. t. m. tudi objavila izdelan zakonski načrt o starostnem in invaliditetnem zavarovanju, ki ga predloži prihodnjemu zasedanju deželnega zbora. Že to je velikanski napredek v našem socialnem življenju in je velikanski uspeh socialno demokratičnega delavstva. Ni treba namreč, da bi se bahali, toda vsak poštenjak mora priznati, da se ne bi bilo vladi niti sanjalo o zavarovalnem zakonu, da ni bilo socialne demokracije. Bila je naša stranka edina, ki se je z vso vnemo in vsemi svojimi silami bojevala dosledno za to važno zahtevo delavnega ljudstva. Prepričani smo seveda, da bodo prihajale sedaj stranke na dan in pripovedovale, da so one izvojevale ta zavarovalni zakon. Tudi ne bo manjkalo dr. Rybača, ki bo na kakem shodu samega sebe prepričeval, da bi bila vlada tudi brez socialne demokracije, iz lastne volje predložila ta zavarovalni zakon. Toda mi smo tudi prepričani, da je ljudstvo veliko bolj pametno nego bi ga rade imele naše stranke, in da bo priznalo socialni demokraciji, da bi brez nje ne stopali danes pred trenotek, ko bo tudi staremu onemoglemu delavcu, obrtniku in malemu posestniku mogoče preživeti svoja stara leta mirno in vsaj relativno brez skrbi za obstanek. In to je druga velika zmaga, ki jo je v kratkem času izvojevala socialna demokracija. Prva zmaga je bila splošna volilna pravica za državni zbor. Dosežena je bila po dolgoletnih žrtvah polnih bojev. Kje je objektivni politik, ki ne bi priznaval, da gre zasluga za splošno in enako volilno pravico v Avstriji, največ in v prvi vrsti socialni demokraciji? S tem pa, da je vlada izdelala načrt zavarovalnega zakona, je storila korak, ki presega, glede na svoj pomen vse dosedanje socialne reforme in se lahko smatra za začetek nove socialne dobe.

Velikanski je bil odpor, ko je socialistično delavstvo stopilo na dan z zahtevo starostnega zavarovanja, toda s svojo organizacijo, in s svojo mogočno stranko je znalo delavstvo prebiti tudi ta odpor. Toda mitil bi se, kdor bi mislil, da je avstrijska prva država, ki se je začela pečati s tem vprašanjem. Že davno so imeli upeljano to državno zavarovanje v Avstraliji in Novi Zelandiji. In na Nemškem imajo tudi že upeljano to državno zavarovanje, na Angliškem pa stopi v veljavo s prvimi januarjem leta 1909. Morda pridejo v kratkem še druge države, ki bodo sledile lepemu vzgledu Avstrije in morda se bo še, za socialistično stranko apatično delavstvo

zavedlo, da je njegova največja opora v svoji socialni demokraciji, in da si le potom svoje moči, le potom te stranke izvojuje še novih pravic, še novih ugodnosti.

Seveda se s tem načrtom ni ugodilo zahtevi delavstva. Nočemo se spuščati za danes v podrobnosti tega načrta, prepričani, da naredi tudi v tem oziru naši poslanci v državnem zboru svojo dolžnost. Kajti ne smemo zabiti, da ima načrt sam, še veliko pomanjkljivosti, katere bo treba odstraniti.

Načrt vlade obsega novo kodifikacijo dosedanjega delavskega zavarovanja, invaliditetno zavarovanje delavcev in starostno zavarovanje delavcev, malih posestnikov, obrtnikov in trgovcev. Zavarovanju so podvrženi industrijski, obrtniški in poljedelski delavci, dninarji, posli, vajenci, domači učitelji, domače šivilje, perice, postrežnice itd. Vseh oseb, ki so podvržene zavarovanju je okroglo 6 milijonov. Zavarovalna dolžnost se začne s 16. letom. Zavarovalne dolžnosti so prosti invalidni in one osebe, ki so že prestopile 60. leto. Izvzete so tudi vse one osebe, katerih prejemki znašajo več nego 200 K na mesec ali 2400 K na leto. Zavarovanece dobiva starostno doklado s 65 letom. Ako je pred tem časom nezmožen za delo, dobiva invalidsko rento. Visokost invaliditetne in starostne doklade je odvisna od tega, koliko časa je zavarovanece plačeval svoje prispevke in v kaki visokosti. Ako zavarovanece umre in zapusti rodbino, se ostalim izplača enkratna odpravnina. Ženskam, ki so zavarovane in so omožene, se povrne polovica plačanih prispevkov.

Prispevke mora plačevati polovico delavec, polovico pa delodajalec. Da se dobi invaliditetno podporo, je treba prispevati 200 tednov. V to dobo se všteje, če tudi zavarovanece ni plačeval prispevkov, tudi čas, ko je zavarovanece služil pri vojaki, ali če je bil bolan tako, da ni bil sposoben za delo. Pri starostni renti znaša čalkalnica 20 let. Ako zavarovanece umre, dobi njegova rodbina enkratno odpravnino. Pravico do te odpravnine ima vdova, ali pa zakonski in legitimirani otroci pod 16 leti.

Nezakonski otroci imajo po smrti svoje matere, kakor tudi po smrti svojega očeta, ako je bilo njegovo očetovstvo sodno dognано ali priznано, pravico do odpravnine. Zavarovanke, ki se hočejo omožiti imajo pravico zahtevati, da se jim vrne polovica vplačanih prispevkov, ako so vplačale najmanj 200 tedenskih prispevkov.

Organizacija zavarovanja se deli v krajevno deželno in državno. Krajevno mesto (blagajna) posreduje med zavarovanci in delodajalci, sprejema priglasitve in oglasitve in sprejema prispevke. Deželno mesto razsoja o rentah, o naložitvi kapitala in o

nezgodah. Centralno tvori invalidska in starostna blagajna na Dunaju. Za zavarovanje po prispevala vlada po 10. letih 40 milijonov, po 20. letih 80 milijonov, po 40 letih pa 100 milijonov na leto.

Najmanjši tedenski prispevek znaša 12 vinarjev, najvišji pa 72 vinarjev. Najmanjša renta pri vplačilu 50 tedenskih prispevkov na leto znaša po 20. letih 144 kron, po 30 letih 156 kron in po 40 letih 168 kron na leto. Najvišja pa znaša po 20. letih 414 K, po 30. 486 K, po 40. pa 558 kron na leto. Mali posestniki, obrtniki, trgovci itd. plačujejo na leto 12 mesečnih prispevkov po 1 krono in dobe po 20 letih 198, po 30. letih 222, po 40. letih pa po 346 K na leto.

Najmanjša odpravnina znaša za vdovo brez otrok 120 kron, najvišja pa 270 kron za enkrat; za vdovo z enim otrokom najmanjša 180 K najvišja pa 405 kron. Za vdovo z dvema otrokoma znaša najnižja 240 K najvišja pa 540 kron za enkrat.

To so glavne točke vladnega načrta zavarovalnega zakona. Rekli smo že, da ni tak, kakoršnega si je želelo delavstvo. Toda kljub temu je žesamo dejstvo, da je načrt izdelan in pripravljen za državni zbor, tako važno, da ostane dan 3. novembra 1908. velepomemben za vse avstrijsko delavstvo.

Zatiranje svobode na Hrvatskem.

Predavanje E. Kristana na Sušaku zabranjeno.
Sodrug E. Kristan aretiran.

Sušak pri Reki 9. nov. 1908.

Na željo hrvatskih sodrugov je priredil sodr. E. Kristan na Sušaku v petek dne 6. t. m. predavanje o socializmu in narodnem vprašanju. To predavanje je bilo krasno obiskano in je ljudstvo burno aplavdiralo govornika za krasno predavanje. V soboto 7. t. m. je pa predeval sodr. E. Kristan o socializmu in individualizmu. Velika dvorana je bila tudi takrat napolnjena do zadnjega kotička, ki je priredilo predavatelju ob njegovem nastopu na oder, burne ovacije. Predavanju je preds. sodr. Šebalj. V svojem krasnem govoru o razvoju človeka in človeške družbe se je spominjal sodr. Kristan tudi položaja državnih uradnikov, ki morajo delati tako kakor jim ukazujejo razni vladni ekspozenti. (Vladnega ekspozenta imenujejo na Hrvatskem bana Raucha). Takoj ko je izrekel besedo „ekspozenti“ stopi predenj komisar Mazuranič mu prepove govoriti dalje in zapove navzočim, da se razidejo. Toda navzoči začno tedaj vpiti »abzug

Rauch», »abzug Czernkovich« proč z špijoni itd.

Sodr. Kristan praša Mazuraniča, da mu pokaže pisano na papirju če ima pravico razpustiti predavanje in mu komisar tudi pokaže pooblastilo, na kar se je sodrug Kristan tudi vdal. Toda klici »proč z Rauchom« ne jenjajo. Kristan spregovori še nekoliko besed ter prosi navzoče naj mirujejo. V tem pa priteko v dvorano orožniki z nasajenimi bajoneti ter začno prav po rusko prazniti dvorano. Dvorana je bila skoraj izpraznjena, notri so bili še nekateri sodrugi z E. Kristanom. Nato se pa zalete orožniki z uprav brutalno maniro v sodr. Kristana. Eden mu položi bajonet na prsi in mu veli naj odide ven. Šli smo ven. Na javnem trgu pred dvorano je bila kar cela truma do zob oboroženih orožnikov in policijotov. Bilo je kakor obsedno stanje. Pri vsakem oknu sta bila dva orožnika, pripravljeno za streljati, ako bi se bilo delavstvo le količkaj branilo ukazom komisarja. Na trgu se je delavstvo zbiralo v gruče, toda orožniki jih razženejo z uprav brutalno silo. Tudi k nam in E. Kristanu so prišli, ko smo stopili iz dvorane, ter nam ukazali, da se razidemo. Podali smo se na Reko v kavarno. Toda na mostu nas vstavi zopet gruča orožnikov veleč nam da se razidemo. Sodr. Kristan je protestiral, da nimajo nobene pravice nas suvati in razganjati ter praša orožnike zakaj da ne bi smeli skupaj do kavarne. V odgovor ga en policist surovo suni ter zavpije nad njim da naj koraka naprej. Sodr. Kristan protestira češ, da bo korakal če ga puste pri miru. Toda takoj na to ga žandar povabi naj gre z njim. Dva policista ga primeta vsak za eno roko in tirata seboj. Sodrugi ki so bili navzoči in drugi ljudje prično vpiti »dol z bajoneti«, »abzug Rauch«, fuj razbojniki! Neki sodrug je bil takoj aretiran, ker je rekel da hoče vse to poročati v nemške časnike. Aretirali so tako še drugih devet sodrugov. Kristana in desetorico so odvedli takoj v zapor. Kristana so mislili izpustiti že drugi dan ter ga izgnati v Ljubljano. Drugi dan se je zbralo na kolodvoru kakih 300 sodrugov, da bi pozdravili Kristana. Toda Kristana niso izpustili. Takoj ko je bil Kristan aretiran so sodrugi telefonirali v Zagreb po sodr. Demetroviča, da pride poročat na nedeljski shod na katerem je imel govoriti sodr. Kristan o položaju delavstva in splošni volilni pravici. Sodrug Demetrovič je tudi prišel in je govoril na shodu v dvorani hotela Kontinental, ki je bila natlačena do zadnjega kotička. V svojem govoru se je sodr. Demetrovič spomnil tudi dogodkov prejšnjega dne in zopet je ljudstvo začelo vpiti doli z Rauchom itd. »Na Hrvatskem je pod Rauchovo vlado še

Socialni pomen spolnih bolezni

in kako se jih moremo braniti.

(Dalje).

Posledice kapavice posegajo tudi po zakonskem življenju. O vplivu te na zakonsko življenje posebno pa o uplivu na zdravje žene in otrok, se je mnogo proučevalo. Statistični rezultati, ki so jih dosegli pri tem različni znanstveniki, so naravnost grozni. Pri tem se seveda ne smemo čuditi, ako pomislimo, da je navadno žena, zaradi družinskih opravil, prisiljena bolezen in s tem tudi sebe zanemarjati. Navadno se zgodi, da se pacientinje prično ravnati po nasvetih zdravnika šele tedaj, ko postane odcejanje belega gnoja hudo, kadar boli ne morejo več prenašati, to je tedaj, kadar so že nastale komplikacije in nevarne posledice. Seveda, da ravnatao kakor ženske imajo navado to bolezen zanemarjati tudi moški, posebno pa mladina, ki misli, da ne more preživeti svojih najlepših let, ne da bi si utrgala spomin na kapavico, katero dobiti si šteje naravnost v dolžnost in čast.

Toda največjo škodo človeškemu organizmu pa provzročea brezdvomno sramna

kuga — sifilis —. Škoda je seveda sedaj večja in vehementnejša, sedaj lažja, vedno je pa dolgotrajna. Stopnjevanje in značaj bolezni je različno po množini in virulenci mikroorganizmov, ki so prodrlji v naš organizem. Splošno so pa posledice nevarnejše za slabotne organizme, posebno pa za take, ki so vsled drugih bolezni, kakor n. pr. jetike ali anemije, (pomankanje krvi) nagnjeni k slabšanju. Sifilitični strup zaide v kri, se potem razširja po vseh naših organih ter povzročea bule in razjede. Položaj se pa še poslabša, ako pomislimo na dolgotrajnost bolezni in na grozno in nepričakovane recidive. Zdravljenje je že samo na sebi zelo bolešno in mučno.

Bolnik sam je vedno v večni negotovosti da popolnoma ozdravi, postaja nervozen in razdražljiv in konečno se ga loti melanholija, ona duševna dispozicija, katera povzročea grozno nevrastenijo. In zgodi se tudi, da nastopi sifilis po dolgih letih, ko se zdi pacientu, da je že vsaka nevarnost odstranjena, ko o bolezni ni več nobenega vidnega sledu, v zopetni obliki. Loti se hrbtnega mozga, možganov, srca itd. Posledice so grozne muke, marazem in pogostoma smrt. Tudi ta bolezen poseza v zakonsko življenje z groznimi posledicami, kakor n. pr. nerodovitnost žene, prezgodnji porodi. In

mrtvorojenčki, gluhomoni! idijoti itd. so največkrat plodovi zakonskih od katerih je bil eden izmed dveh ali sta bila celo oba okužena sramne kuge.

Možnost, da se te strašne kuge nalezemo, je, seveda, pri raznih osebah različna in je to odvisno od različnih pogojev. — Tako je n. pr. dokazano, da je tista obreza sramu, ki je v navadi ne samo pri judih, temveč tudi pri mohamedancih in vseh orientalskih narodih, zelo koristen pripomoček zoper nalezenje sifilide. Statistično se je konstatiralo, da je povprečno pri vsakih 2000 neobrezovanih 9%, ki se naležejo mehkega čankarja in 30%, ki se naležejo sramne kuge. Pri istem številu obrezovanih je pa 1,8%, ki se naležejo mehkega čankra, 13% pa onih, ki se naležejo sifilide.

Precizirati v kaki meri so spolne bolezni razširjene, ni danes še mogoče, ker se do danes nima še natančnih statističnih podatkov. Temu je vzrok, da nimamo še upeljane naredbe, potom katere bi bili zdravniki dolžni naznaniti zdravstveni oblasti tudi to bolezen, kakor so dolžni naznaniti druge nalezljive bolezni. Toda kljub temu se od zdravniki časa do časa trudijo sestaviti vsaj lokalne statistike. Dne 30. aprila leta 1900 se je namreč

seštelo na Pruskem vse slučaje spolnih bolezni, ki so se ta dan obrnili do zdravniške pomoči. Uspeh je bil grozen. Ta dan je bilo v Berlinu samem od vsakih 1000 mož v starosti od 20 do 30 let, 200, ki so imeli kapavico, 24 pa ki so imeli sramno kugo. Tudi razne druge statistike eminentnih specialistov, nam kažejo ogromne številke onih, ki so okuženi spolnih bolezni. Pri tem je pa treba povdarjati, da so te mnogo bolj razširjene v mestih nego na deželi. Najbolj so pa te bolezni razširjene v velikih mestih, kjer so vseučilišča, kjer je veliko vojaštva, veleindustrije in veletrgovine; posebno pa v pomorskih trgovinskih mestih. Želeti pa bi bilo, da bi bilo mogoče sestaviti natančne statistične podatke, da bi bili zdravniki in vsi dolžni naznaniti take bolezni zdravniški oblasti, kakor so dolžni naznaniti druge nalezljive bolezni. Toda na žal moramo konstatirati, da se še dandanes spolnih bolezni ne smatra za resne, ne smatra za nesrečo, če se je kdo nalezil, temveč se smatra to samo v sramoto, kar pa ni seveda prav nič opravičeno, kakor bomo v nadaljnjih izvajanjih dokazali.

(Dalje prih.)

slabše nego na Ruskem — pravi govornik. Toda ljudstvo kriči «živela socialna demokracija itd. Demetrovič hoče govoriti dalje, toda v tem trenutku se odpro duri, vstopi v dvorano komisar ter veli, da se zborovalci razidejo. Ljudstvo hoče da bi govoril Demetrovič dalje. Občinstvo se pomiri, toda v dvorano stopijo tudi orožniki in pričelo se je znova to kar smo videli dan prej na predavanju. Delavstvo vpije «lo-povi», izdajaleci, svobodo nam jemljejo itd. Orožniki so po tolovajsko zgrabili sodr. Demetroviča in ga skoraj nesli v policijsko palačo, ki je pa bolj podobna ciganski baraki. Potem so pa odvedli tudi Demetroviča v občinski zapor. Proletariat mu je pa priredil burne ovacije, ko so ga orožniki peljali po ulicah. Po mestu so se vršile pa velike delavske demonstracije. Tako smo imeli v zaporu dva najboljša jugoslovanska socialistična govornika. — Medstrokovni odbor je brzjavno naznanil banu Rauchu kako da stoji vsa stvar. Ob 10. uri zvečer je bil v dvorani rečkih organizacij pogovor ter se je sklenilo poslati deputacijo k baronu Zmajčiču, ter ga prašati kaj misli narediti z jetnikoma. Tudi se je sklenilo prirediti stavko na Sušaku. Reške organizacije so se pa izrekle solidarne.

Drugi dan v pondeljek je šel sušaški proletariat pred stanovanje Zmajčiča protestirati zoper dogodek zadnjih dni. Ob 8. uri je šla deputacija k baronu Zmajčiču, ki je povedal deputaciji, da bo jetnika zasljal in ju potem spusti na svobodo. Rekel je tudi da sodr. Kristan ne sme sprejeti nobene jedi kljub temu, da se mu ponuja vsako uro. Tudi je povedal, da je ukazal, da se dajo Kristanu in Demetroviču čiste brisalke in čisto vodo, da se smeta umiti. (Znak da nimajo v Hrvatskih zaporih nikdar čistih brisalk in čiste vode. Krasen režim. Op. ur.) Sodrugji so povedali, da če se ne spusti na prosto govornika, bo drugi dan splošna stavka na Reki. Odgovoril je, da on tega ne bi želel, da bi nastala stavka pod njegovo vlado. (Verjamemo.) Naprosil je deputacijo za mir in dostavil, da za tako majčkeno stvar ni bilo treba brzjaviti banu.

Zmajčič in njegova pandurska družba so baje dobili od Raucha nekoliko popra. Deputacija in zbrano delavstvo so šli v zadružne prostore, kjer je sodr. Benak poročal o vseh deputacije ter naprosil delavstvo naj bo mirno. Domenili so se da se zberejo popoldne na trgu Jelčićev z zastavo.

SUŠAK 9. nov. Pravi se da je Kristan vsled tega ker noče uživati nobene hrane jako slab. Tudi sodr. Demetrovič noče imeti hrane. Preti splošna stavka.

SUŠAK 10. nov. Kristan in Demetrovič sta bila od tuk. redarstvenega ravnateljstva obsojena prvi na 20 drugi pa na 10 kron globe. Policija ju je oddala nato okrajnemu sodišču.

REKA 10. nov. Zaradi aretacije Kristana in Demetroviča, zaradi zadnjih dogodkov in vsled borbe za splošno volilno pravico na Ogrskem je stopilo delavstvo na Reki in Sušaku v stavko. Popoldne je bila stavka splošna. Stavka 15.000 delavcev. Ne ve se kako se bo stvar končala.

SUŠAK 10. nov. Sodrugja Kristan in Demetrovič sta bila pred tuk. okrajnim sodiščem oproščena in izpuščeno se ju je iz zapora. Dokazalo se je, da je bila obtožba proti njima zlagana.

Sodrugji si morejo sami misliti kako nas veseli, da se je sodr. Kristan vrnil v Ljubljano. Dobro je, da je stvar kmalu končala, kajti drugače bi imel opraviti Rauch in njegovi sužnji z avstrijskim proletariatom.

Zadruge, socijalna demokracija in agrarna stanka.

I.

Odkar je socijalnodemokratska stranka tako velikansko narasla, da tvori, ali bode v kratkem tvorila, v vseh kulturnih državah najmočnejšo enotno stranko, se razpravlja s precejšnjo važnostjo vprašanje, kako stališče naj stranka zavzema proti zadružnemu gibanju. Dokler se je stranka omejevala le na pristaše iz pravih delavskih krogov, torej v prvi vrsti iz krogov fabričnih delavcev, ni bil odgovor na vprašanje niti važen, niti nujen. Pravi delavec, recimo fabrični delavec, ni posestnik proizvodnih sredstev, t. j. orodja, strojev, še manj pa postane njegova last plod njegovega dela in strojev. Opravek posameznih delavcev je strogo ločen po principu delitve dela tako, da en delavec skoraj ne ve za opravek drugega. Kakor je stroj v

fabriki mnogovrstno sestavljen, da eno kolo sega v drugo in le mehanik vidi skupno smer in cilj, tako je tudi fabrični delavec po opravi razvrščen, da eno opravilo omogoči drugo in le tehnično izobraženi vodja vidi skupno smer in cilj. Orodje, stroji in fabrične zgradbe, predstavljajo že na sebi ogromen kapital, docela nepristopen delavstvu. V svesti si te svoje slabosti, se je delavstvo družilo v prvi vrsti proti premoči proizvodnih sredstev in akumulacijskega kapitala. Glavna in revolucionarna zahteva delavcev je bila prisvojitve proizvodnega orodja, strojev in akumulacijskega kapitala. Proti tej premoči nima delavstvo drugega sredstva nego organizacijo in potom nje revolucionarno gibanje. Le malo prihaja proti tej premoči v poštev sredstvo samopomoči potom zadružnih podjetij.

Fabrično delavstvo se je s stopnjevanjem industrije in z nabiranjem velikih akumulacijskih kapitalov, vedno bolj stiskalo na mezdi, tako, da je bilo prisiljeno nastopiti mezdni boj. Bilo pa je izkoriščano ob enem premnogokrat s tem, da se ga je vezalo pri nakupovanju hrane, na industrijalna podjetja sama, ali pa so ga na drugi strani izkoriščali prodajalci. Kakor je postal po eni strani mezdni boj revolucionaren in ni mogel drugačen biti, tako je po drugi strani bilo delavcu mogoče proti izkoriščanju prodajalcev pri dobavljanju hrane, obleke in stanovašič lotiti se samopomoči, t. j. družiti se za skupno dobavljanje hrane, oblačil in stališč. Po tej poti samopomoči je uprav delavstvo postalo zasnovatelj zadrug. Ideja samopomoči po zadrugah porodila se je med angleškim delavstvom, pozneje so se je polastili posebno zistematični Nemci. Schulze-Delitsch je uporabil zadružništvo za obrtni in srednji stan. Dočim je ideja zadružništva nastala pri delavstvu kot sredstvo boriti se proti velikemu kapitalu, se ideja Schulze-Delitscha od prvih socijalističnih zadrug loči v tem, da njegove zadruge omogočajo nastajanje in izkoriščanje velikih zavodov in velikega kapitala na isti način kakor po liberalni poti, t. j. na neomejeno korist imetnika. Načelo zadrug Schulze-Delitsch sloni torej na liberalnem načelu industrije in trgovine, naj se le-ta razvija ne glede na človeško družbo in delavstvo.

Schulze-Delitschu je sledil Nemeč Raiffeisen, ki se zopet razlikuje od Schulze-Delitscha toliko, da povdarja moralno bolj nego ekonomično stran samopomoči ter omejuje labiranje večjega ali že akumulativnega ali pa že rentnega kapitala. Raiffeisenove zadruge zaradi tega ne morejo posegati niti v veliko industrijo niti v veliko trgovino. Je pa tudi res, da stremi vse na svetu ob ekonomičnem razvoju v vedno večje združevanje in združitev posameznih ekonomičnih podjetij v končno svetovna podjetja. Tako sili Schulze-Delitscheve, kakor tudi Raiffeisenove zadruge v zveze, deželne in državne, in so tako jele posegati v delokrog velike industrije in velike trgovine. A v kolikor so posegle v ta delokrog, so posegle pod liberalnim načelom, t. j. neomejenega stopnjevanja in nabiranja kapitala.

Nekaj po naravnem razvoju, ker je bilo delavstvo s prvega početka absorbirano od političnega revolucionarnega dela, na Nemškem pa glavno zaradi tega, ker se je obrtništvo in meščanstvo jelo družiti v podjetjih po zadrugah s kapitalističnim stremljenjem, je nastal v socijalnodemokratski stranki odpor proti zadružništvu, posebno pa proti denarnim, produktivnim, magacinskim in prodajalnim zadrugam ter se je le še semtertja zagovarjalo konsumna društva in to še bolj pod geslom boja proti veliki trgovini nego izboljšanja življenjskih razmer (Lebenshaltung). Ker se pa razvoj ne da ustaviti nikjer na svetu, je tudi ideja zadružništva med delavstvom vedno in vedno vstajala, in obširne debate po velikih konferencah in kongresih socijalnodemokratske stranke pričajo o tem, da se ideja zadružništva ni mogla nikdar zatajiti kot del socijalnodemokratskega gibanja. Poleg političnih organizacij ali vsaj po inicijativi iskrenih pristašev socijalnodemokratske stranke so se ustanovljala po raznih deželah različna zadružna podjetja, ki so imela služiti delavstvu in posredno tudi socijalnodemokratski stranki. V naprednih deželah so se posamezna taka podjetja razvila do veličine veleindustrijskih in veletrgovskih podjetij. In to v prvi vrsti konsumna društva: ne več pod geslom boja proti veliki trgovini, marveč po geslu samopomoči. Vstvariti si po enakih

¹⁾ Akumulacijski kapital je tisti, ki ne daje naravnost dohodka, marveč ga je treba nabirati, da se vzdržuje obrat in da se industrija razvija in stopnjuje.

tehničnih pravilih in enakem tehničnem znanju lasten akumulacijski kapital in mesto nabiranja rentnega kapitala, uporabljati mogoče rente, da se izboljša način življenja delavstva. Po naravnem razvoju, kljub vsemu nasprotju vodilnih krogov socijalnodemokratske stranke proti zadružnemu gibanju, so se razvile zadruge poleg politične organizacije po somišljenikih socijalnodemokratske ideje do impozantne moči in našle so pravi prvotni instinktivni cilj, kateremu je sploh ves kapital namenjen, t. j. kulturnemu gibanju človeštva in z neposrednim bližnjim ciljem dvigniti način življenja velike mase.

Kakor pri drugih narodih (in stavim v izgled v prvi vrsti Nemce, kjer je socijalnodemokratska stranka in zadružništvo najbolj sistematično organizirano), hodi isto pot zadružna ideja tudi pri nas in zavzema jugoslovanska socijalnodemokratska stranka proti njej enako stališče, kakor ob gotovih razmerah angleška, francoska ali nemška stranka, ko se je šele jela resno politično organizirati. Dočim pa je stopnjevanje velike industrije in velike trgovine povzročilo naraščanje socijalnodemokrat. stranke angleške, dočim je Nemčija postala v zadnjih 30. letih iz agrarne ena izmed prvih industrijalnih držav, nimamo mi Slovenci na svojem teritoriju nikakih predpogojev, da se razvije v doglednem času velika industrija in velika trgovina, marveč nas poučujejo geografična lega, podnebje in tla, da smo Slovenci narod malega kmečkega posestnika in da to ostanemo še v dolgem času. Imamo le eno veliko mogoče središče industrije in trgovine, t. j. Trst. Ta je pa po svoji legi precej samostojen in neodvisen od ostalega slovenskega ozadja, posebno Kranjskega, Spodnještajerskega in Spodnje-koroškega. Ako se veleindustrija in veletrgovina na Slovenskem teritoriju sploh ustanovi, se zgodi to po tujem kapitalu. Ker je ta po razvoju zadnjih desetletij narasel do velike premoči, bi vsa prisiljena akumulacija slovenskih malih kapitalov ne mogla uspešno nastopiti proti vsiljevanju tuje veleindustrije in veletrgovine. Zato je morda važnejše za jugoslovansko socijalnodemokratsko stranko, baviti se s zadružništvom, nego je to pri drugih večjih narodih, kjer se je kapital že naravnim putem razvil do ogromne veličine. Na lastnem ozemlju ima jugoslovanska socijalnodemokratska stranka dvojnega sovražnika obenem: ekonomičnega in kulturnega, t. j. tuji velekapital, ki slovenskega delavca izkorišča ekonomično in ga zatira kulturno, delajoč ovire prostemu, naravnemu razvoju njegovih narodnih sil. Zato je boj in taktika jugoslovanske socijalnodemokratske stranke mnogo bolj zamotana nego ona velike angleške, francoske ali nemške stranke, ki ima pred seboj gotov cilj in enotnega sovražnika, to je ima pred seboj že izvršeno industrijalizacijo in ekonomično izkoriščanje po velikem kapitalu. Jugoslovanska socijalnodemokrat. stranka po naravnem razvoju in statističnih podatkih ne more računati, da se slovensko ozemlje industrijalizira. Mankajo naravni pogoji in še tam, kjer bi bili, jih zavira reakcionarni vpliv klerikalizma. To je tudi vzrok, da se socijalnodemokratska stranka na Slovenskem ne more razvijati in kljub agilnosti in nadarjenosti njenih ljudskih voditeljev ne more do vidnih uspehov.

Slovenski narod se predstavlja socijalnodemokratski stranki kot narod, malih kmečkih posestnikov. Zanj nastaja tedaj vprašanje, ali je principijelno mogoče pridobiti ta kmečki stan za socijalnodemokratske ideje ali ne. Le v rešitvi tega vprašanja je bodočnost jugoslovanske socijalnodemokratske stranke.

(Dalje prih.)

Politični pregled.

Volilna reforma na Ogrskem. Na seji ogrskega državnega zbora dne 11. t. m. je minister za notranje stvari grof Andrassy predložil načrt volilne reforme. Načrt reforme sloni na pluralnem volilnem sistemu. Vsak ogrski državljani 24 let star in ki biva eno leto stalno v volilnem okraju, ki zna pisati in čitati bo imel en glas. Nadalje bodo volilci ki bodo smeli dvakrat in drugi zopet ki bodo smeli trikrat glasovati. (Natančno o tem načrtu se zmenimo prihodnjico). Ko je minister govoril, so ga demokratski poslanci opozarjali na dano častno besedo, da predloži načrt za splošno in enako volilno pravico. S to volilno reformo se hoče uničiti vsak vpliv nemažarskih narodov in si hočejo Košutovci zagotoviti vlado za vedno. Ta volilna re-

forma je prava sleparija in prepričani smo, da bo zato govoril tudi avstrijski proletarijat. Načrt je bil od večine v parlamentu sprejet med protesti manjšine poslancev drugih narodnosti. Dva socialistična delavca, ki sta metala iz galerije listke s za vlado in načrt žaljivimi napismi sta bila aretirana.

Ogrsko socialistično delavstvo je pa začelo boj za splošno in enako volilno pravico, ki jo mora doseči.

Beck je šel. Pretečeno soboto je ministrski predsednik podal svoje in vseh drugih ministrov demisije. Cesar je demisije sprejel in poveril sestavo novega gabinetu baronu Rikardu Binerthu, dosedanjemu ministru notranjih zadev. Da je Beck padel je v prvi vrsti kriva nemška obstrukcija v češkem deželnem zboru. Sicer je pa njegov padec nujna posledica sedanjih razmer v državi, katerih ne bo mogoče ozdraviti drugače nego, da se presomnje vse javno življenje v demokratskem zmislu.

Kakšno bo bodoče ministrstvo se še ne ve.

Baronu Binerthu, ki skuša sestaviti novo ministrstvo gre jako slaba, ker mu vse stranke odpovedajo svojo pomoč. Govori se, da sestavi Binerth uradniško ministrstvo, če se mu ne posreči sestaviti parlamentarnega. Največjo oviro pa delajo pri tem klerikaleci, ki bi najraje zasedli sami vsa ministrska mesta.

Dr. Susteršič je bil po konferenci parlamentarnih klubov pri Binerthu. Dr. Susteršič je izjavil, da se bo stališče jugoslovancev napram sedanjemu parlamentarnemu položaju določilo v sporazumu slovenskega klerikalnega in jugoslovanskega (liberalnega?) parlamentarnega kluba. Dr. Susteršič pa meni tudi, da ni izključno, da se državni zbor razpusti še ta mesec.

Stjepan Batt, urednik glasila hrvatskih sodrugov «Slobodne Riječi», je bil v torek dne 10. t. m. po nalogi drž. pravnika aretiran in takoj odposlan v zapor. Aretacija sodr. Batta stoji v zvezi z zaplenbo «Slob. Riječi» št. 136. V nekem članku je drž. pravnik našel žaljenje veličanstva. Zaporji na Hrvatskem so napolnjeni. To so sadovi Rauchove vlade.

Amerikanske volitve so končane in «republikanci» so zmagali. Njihovemu kandidatu Taftu je zagotovljena izvolitev za predsednika Zedinjenih držav. V političnem oziru ostane torej v Ameriki pri starem, kajti tudi dosedanji predsednik republike Roosevelt je bil «republikanec», republikanska je bila tudi večina centralnega parlamenta. Natančno razmerje glasov v tej uri še ni znano; pač pa je gotovo, da je dosegla republikanska lista veliko večino, ki se čeni na 1,091.000 glasov. Definitivna volitev predsednika je dne 10. februarja. V torek so se poleg volilnih mož za predsedništvo volili poslanci za centralni parlament, potem v večini držav guvernerji, člani državnih parlamentov, uradni sodniki itd. Zanimivo bo vedeti, koliko glasov je dobil socialistični kandidat Debs, ki je imel pri zadnjih volitvah 400.000 glasov.

Jugoslovansko vprašanje

Dne 31. oktobra v Vrtojbi, dne 1. t. m. pa v Gorici, je predaval sodr. dr. Henrik Tuma, vsled želje ondotnih krajnih organizacij jugoslov. soc. dem. stranke, o jugoslovanskem vprašanju. Ker je sodr. dr. Tuma eden izmed onih, ki je pri tem zelo na jasnem, sklenili smo, da objavimo to njegovo predavanje, seveda samo v glavnih točkah. Pred seboj je imel dr. Tuma zemljevid, ki je predstavljal svetovni ekonomični položaj.

Iz zemljevida je razvidno, da oklepajoč velikanska ruska in angleška država ter njune kolonije ves stari svet: Balkan, Mala Azija, Arabija in Perzija. Vsled angleško-ruskega dogovora, je obroč v Aziji sklenjen tako, da sta si razdelili Rusija in Anglija svoj vpliv v Perziji od severa in juga in je tako osrednja Azija docela razdeljena med obe državi. Po drugi strani kaže zemljevid, da si je Francija zagotovila vpliv v severni in zahodni Afriki. Države srednje Evrope kakor Nemčija, Italija in Avstrija, imajo torej le en izhod gospodarske sile, t. j. preko Balkana na Malo Azijo, Mezopotamijo in Arabijo. Ako Avstrija pride do vpliva na balkanskem polotoku ter se loči od dosedanje absurdne trozveze z Nemčijo in Italijo, potem sta obedve državi Nemčija in Italija, docela izolirani. Vsak večji razvoj trgovine in industrije

stankov. Sestanki jim ne nudijo le poučila in zabave, marveč jih tudi odvajajo od neplodnega pohajkovanja nedeljskega predpoldne. Sodrugi prihajajo tako v prijateljsko dotiko in se spoznavajo med seboj, in v težkem položaju socialnodemokratske stranke na Goriškem in v prvih početkih organizacije stranke je neobhodno potrebno, da so odnosi sodrugov med seboj najtesnejši.

Krajna organizacija v Gorici je jela krepko gibati ter se vrši vsako nedeljo vpisovanje v stranko v društvenih prostorih Via Teatro št. 20. od 10-ih dopoldne. Tudi v nedeljo se je zbralo lepo število sodrugov, ki so se deležili z zanimanjem razgovora o temeljnih pojmih socializma.

Ista krajna organizacija je priredila v nedeljo popoldne shod v Stračicah, na katerem je predaval sodrug dr. Henrik Tuma o organizaciji delavstva. Shod je bil jako dobro obiskan kljub deževnemu vremenu ter so bili prostori Alfreda Tominea do zadnjega kottička zasedeni. Pristopilo je lepo število članov ter so se določili zaupniki za Stračice, ki naj izvedejo v kratkem krajno politično organizacijo za Stračice, da bode naposled mogoče ustanoviti strokovno organizacijo za ondotno predilnico, v kateri dela blizu do 1000 delavcev in delavk.

Za delavce italijanske narodnosti je govoril sodrug Cosetti o potrebi, da se delavstvo zanima za politično življenje, ki je pa zopet mogoče potom krepke organizacije.

Sodrugi dr. Tuma je povdarjal v svojem predavanju posebno, da je organizacija socialnodemokratske stranke edina, ki se sme imenovati svetovna ter obsega ves izobraženi svet zemlje ne glede na konfesijo, državo in narodnost. Povdarjal je, da je organizacija delavstva idealnejša in večega pomena nego organizacija države same, ker so bile vse države evropske ustanovljene po principu sile, in tudi sedanji zakoni predstavljajo le sredstva, vzdrževati moč države in dosedanjega razvednega gospodarstva. Vse države se enostransko opirajo na narodnost ali konfesijo; šele kadar se socialnodemokratska organizacija izvede po celem olikanem svetu in se socialna demokracija polasti državne uprave, šele takrat padejo tudi militarizem, konfesionalizem in nacionalizem in vse sile človeštva bodo stremele po gospodarskem razvoju in izobrazbi.

Sovodnje. Napovedani javni shod, ki se je imel vršiti v nedeljo 8. t. m. je odpadel vsled slabega vremena in boleznih predavatelja. Shod se priredi ob prvi priliki. Sodrugi na Goriškem morajo biti sploh malo potrpežljivi, ker sta za sedaj na razpolaganje le dva predavatelja. Akademski naraščaj, ki se je pokazal stranki, pa obeta za bodoče novih in čilih moči.

Dobravlje. Veliki protestni shod pod mili nebom skliče sodr. dr. Tuma v nedeljo dne 15. t. m. v Dobravljah pri Tononu ob cesti. Shod začne ob 3. uri popoldne. Dnevni red shoda je: **Vinska kriza in deželnozborska kriza.**

Sodrugi, tovariši in somišljeniki vabimo, da se udeležijo tega važnega shoda v velikem številu.

ISTRA.

Pula. Glavna skupština radničkog prosvjetnog društva u Puli, sastala se je prošle nedjele u Puli. Broj skupština bio je iznad svakog očekivanja.

Predsjednik, drug Petejan, otvara skupštinu, pozdravlja prisutne i pozivlje tajnika, da pročita zapisnik zadnje skupštine, koji se bez ikakve primetbe ovjerovljuje. Iza toga izvješćuje predsjednik o djelovanju društva u prošlom godištu. Društvo je tekom toga godišta upriličilo osam predavanja, što o socialno-političnim, što o isključivo znanstvenim temama. Upriličio se je također velik broj sastanaka, diskusija i predavanja u užem krugu, na kojima su sudjelovali većim dijelom domaći drugovi.

U tom godištu je društvo nabavilo također i lijepu knjižnicu i čitaonicu, koje su članovi marljivo pohajali. Društvo je bilo pokrenulo također i tečaj za analfabete (tečaj za nepismene), koji pak nije mogao uspijevati radi zapreka, koje su poznate svim puljskim drugovima. Predsjednikovo izvješće bi također uzeto jednoglasno na znanje.

Ivješće o stanju blagajne podastro je drug Haramina:

A.) Primitak:

Redoviti dohotci	K 255'10
Predavanja	„ 74'18
Zabave	„ 409'99
Ukupno	K 809'75

B.) Izdatak:

Čitaonica	K 71'29
Knjižnica	„ 130'81
Predavanja	„ 105'—
Kirija (Stanarina)	„ 51'40
Zabave	„ 254'69
Razni trošci	„ 32'91
Inventar	„ 41'63
Ukupno	K 723'73

I izvješće druga blagajnika bude primljeno jednoglasno na znanje.

Iza toga je zaključeno, ako to budu dopuštala sredstva i prilike imade raditi slijedeće: Pomnožiti knjižnicu tako, da bude potpuno odgovarala svrsi društva, društvenu čitaonicu potpuniti sa znanstvenim i ilustrovanim smotrama, ustanoviti dramski otsjek i uvesti „dobrovoljnu krajaru“, za koje će se zatim nabavljati agitacione brošurice i besplatno dijeliti narodu. Zatim je izabran otsjek za antiklerikalnu agitaciju, kojemu je naloženo, da stupi u kontakt sa sekcijom Slobodne mislu u Prahi.

Zaključkom skupštine izjednačeni su svi članovi, kod plaćanja nedjeljnih prinosa — 10 stotinki na tjedan.

Novi odbor sastavljen je ovako: Predsjednik Petejan, tajnik Smolec, blagajnik Pogačnik, bibliotekar Moter, ekonom Zlobec, odbornici: Knez i Derenčinović, kontrola: Pire, Kozljan i Leskovec.

Drugovi! U našoj borbi protiv klera i kapitala jedno od najupješnijeg oružja jeste izobrazba. Vi koji ste članovi našeg prosvjetnog društva zalazite redovito u njegove prostorije, čitajte novine, isposudjujte knjige i slušajte predavanja, jer što smo mi izobraženiji, to smo bodriji za borbu u sviježiji prava, koja nas idu kao čovjeka i kao radnika, stvaraća svega.

Patriotske djetinarije. I u tima su naši patrioti pravi mojstri. Kad se je agitiralo za prošle izbore, agitirali su patrioti protiv nas upravo djetinjski, te su kod toga i sam narod ponižavali do djetinske naivnosti. Ponajprije su huškali masu, da svaku našu izbornu skupštinu rastjera sa koleevima. Kad to ne pomaže, tulili su, da smo mi izdajice, koje su svoj rodjeni narod prodali talijanskoj kamori. Ni to ne upali. Šad se latije svog najstarijeg i najglupavijeg srestva.

Uzeše «tumačiti» narodu, kako mi hoćemo, da dijelimo zemlju, da ćemo sve opljačkati i vrag zna kakove pretpotopne gluposti nebi još izmislili, da se međjutim izbori ne ovršiše. Narod su strašili sa razarenim paklom i plantećim sumpornim (žveplenim) morem.

Župnik u Alturi strašio je narod, da će bog potući gradom svu ljetinu u polju, ako narod samo dopusti, da socialisi zboruju u njegovom selu. Gledeći čovjek svu tu djetinariju, čini mu se, da su Bog i vrag kandirali na programu naših «rodoljuba». Tako vam ti važni rodoljubi narod zaglupljuju, da tim lakše mogu «dokazivati», da «naš» narod nije jošte zreo za socializam.

Pobjedila je volja naroda, tako kliću patrioti nakon izbora. Mi bi im zaista i voštili to vešelje («kakti nore z guslami», što bi rekao Zagorac) — da je to zaista istina. Da vide drugovi, da je to bila samo popovska, a ne narodna volja, prenosimo iz patriotskog «Omnibusa», dopis s Sv. Lovrenca: «Svi su naši izbornici išli na izbor, pod vodstvom domaćega župnika Herdeja i tako dali svoje glasove za Kurelića. Dak le, poput krda ovaca, koje za svojim ovnom u ponor skače.

«Časna posla». Naši patrijoti uvidješe, da se već sa običnim pajeadama, ne može vući narod, kud bi oni hteli, te se pod svoje stare dane primiše «časnih» stvari — denuncijacija. Denuncijacija pisana *nje-mačkim jezikom*, a potpisana po župniku i delegatu iz Rakijske, denuncira policiji drugove Jelčića i Haraminu, da su bez dozvole sazvali skupštinu pod vedrim nebom. Oba spomenuta gospodina jesu hrvatski čelik patrioti. Spomenuti ćemo još, da je isti općinski predstojnik sam dozvolio skupštinu, a iza toga izao sazivače, denuncirati. *Todore, Todore — što dalje — to gore.*

Drugovi. Radi ružnog vremena odgođena je zabava radničkog prosvjetnog društva u Puli na iduću nedjelju dne 15. ovog mjeseca. Ne zaboravite na to!

Listnica uredništva.

C. C. - Trst. Morali bi pač že vedeti, da anonimnih dopisov ne objavljamo niti ako so najvažnejši. A kadar nam še kedaj kaj pošljete, prosimo, da nam naznanite tudi Vaše ime, ki ostane tajno.

S. T. O socialnem pomenu spolnih bolezni piše navlaš za nas neki tržaški zdravnik. V italijan-

skem in nemškem jeziku imamo veliko spisov o spolnih bolezni. V slovenskem skoraj nič. Priporočamo Vam brošurico o spolnih bolezni, ki jo je napisal dr. J. Demšar, specialist za kožne bolezni v Ljubljani. Kupite jo lahko pri Gorenjcu v Trstu.

Napredek. Socialistični kandidat je bil Debs. 1. „Proletarec“, 2. „Radnička straža“.

Studiosus. Prototip tistega kačjega strupa, ki deluje na nervozni zistem je od gada „Cobra“ ali „Naya“. V koliko urah se lahko umre če, ta upične, je odvisno od velikosti strupa, ki spusti v rano. Imeuje se „Aspis“.

Cccc. Prihodnjič. Sicer pa zahtevate kar cel roman.

A. B. Potrpíte! Pride prav gotovo in še vedno ob pravem času.

Coko. Čez plan. Pesen: mladine.

Izdajatelj in odgovorni urednik VINKO KERMOLJ.
Tiska. TISKARNA MODERNA M. Susmel & Comp.
ulica della Zonta 8.

Gostilna „Alla Lealtà“
ANTON SAITZ
ulica delle Acque

Vina najfinejša, domača kuhinja
Družinske zabave.

UMETNI
FOTOGRAFIČNI ATELJE
pri sv. Jakobu
ulica Rivo št. 42 (pritličje)
TRST.

Izvršuje vsako fotografično delo kakor tudi razglede posnetke, notranost lokalov, porcelanaste, plošče za spomenika, itd. itd.

POSEBNOST
POVEČANJE VSAKATERE FOTOGRAFIJE.

Radl udobnosti P. N. naročnikov sprejema naroče in jih izvršuje na doma ali zunaj mesta.

13 kron samo stane popolna moška obleka edino v zalogi zgotovljenega blaga
V. DOBAUSCHEK — TRST, ul. Giosuè Carducci št. 11.

PO ZELO NIZKIH CENAH se dobi tudi raznobarvne in črne moške in deške obleke kakor tudi kostume za otroke. Dobi se tudi svršnike, kratke zimske jope, jopiče in hlače. Plave obleke za kovače in mehanikarje. Klobuke in kape, perilo in ovrtnice, sploh vsakojaka moška oblačila.

Izgotavlja se obleke po naročilu. Govori se slovenski.

KAROL GERBEC
BRIVEC v ulici delle Acque št. 17.
Enotni mesečni tarif. Šterilna svetilka Long.
Zbirka parfumarij in mila.

Kmečka delavska gospodarska zadruga
v Dobravljah na Goriškem
Registrovana zadruga z omejeno zavezo.

Pred kratkim ustanovljena
Na razpolago ima 10.000 hl. vina (mošta) združenih kmetov iz najboljših vinogradnih krajev, kakor: Brje, Skrilje, Dobravlje, Kamnje in drugih bližnjih vasi.

LASTNE KLETI

Priporoča se cenjenim konsumentom, zadrugam, trgovcem in gostilničarjem po Goriškem, Kranjskem Koroškem v Trstu in drugod.

Postrežba točna in prava. Cene zmerne.

ZADRUŽNO VODSTVO.

Slovenci in Čehi v Trstu in na Primorskem.

Pozor!

Potrebujete srajce, spodnje hlače otroške obleke, obleke za gospice in gospe in razne druge domače obleke?

Pišite na podpisano trdko rokodelnega tkanega platnenega in volnenega blaga

78 ct. široko 25 m. stane 10 kron

» » 50 » » 20 » franko!

Trpežno Pozor! Raznobarvno!

Zahtevajte vzorce!

Marie Černá,
Ručni tkalcovna, Nový Hrádek u Nov. Města n. M., Čechy.

Čitajte „Delavski List“.

PEKARNA IN SLADČIČARNA

Dominik Milanič

TRST, ul. della Guardia št. 24.

Kruh vedno svež I. vrste konfekcioniran večkrat na dan potom lastnega higijeničnega sistema.

VELIKA ZALOGA
Likerjev v steklenicah.

